

Harjoittelu ulkomailla on kielen ja mielen seikkailu

Jaana Mutanen

Ennakkoluulottomuutta, avoimuutta, joustavuutta ja itsenäisyyttä sekä käytöstapoja; kulttuurien välistä sensitiivisyyttä ja rohkeutta puhua vieraita kieliä; itseluottamusta ja kykyä ratkaista ongelmia. Tällainen listaus syntyi, kun kokosimme kansainvälisen harjoittelun TraiNet-asiantuntijaverkostossa keskeisiä ominaisuuksia, joilla pärjää vieraassa kulttuurissa.

Suomesta on lähdetty jo 1950-luvun alusta lähtien maailmalle kielitaitoa parantamaan CIMOn kansainvälisen harjoittelun edeltäjän, kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön (myöhemmin työministeriö) vaihtotoimiston kautta. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn kautta tai edesauttamana liikkuu vuosittain noin 400–500 opiskelijaa tai vastavalmistunutta opintoihin liittyvälle harjoittelujaksolle ulkomaille, Eurooppaan ja Euroopan ulkopuolelle.

Harjoittelupaikkoina ovat mm. paikalliset yritykset tai organisaatiot. CIMOn paikalliset yhteistyöorganisaatiot hankkivat CIMOn esivalitsimille hakijoille sopivat harjoittelupaikat. Yhteistyötä joidenkin ulkomaisten yhteistyöorganisaatioiden kanssa on tehty jo yli kymmenen vuotta. Harjoittelun kohdemaita ovat tällä hetkellä Venäjä, Kiina ja Intia sekä Chile, Argentiina ja Peru. Aiemmin mukana on ollut maita myös Euroopasta, mutta harjoittelun mahdollistuessa EU:n rahoittaman Erasmus-ohjelman kautta CIMOn järjestämien harjoittelujaksojen painopistettä on siirretty Euroopan ulkopuolelle. Artikkelin perustuu vuosina 2007–2010 CIMOn harjoittelussa olleilta kerättyyn 236 palautteeseen ja käytännön kokemukseen harjoittelujaksojen järjestämisessä. Artikkelissa on otettu erityisesti huomioon kielelliset ja kulttuuriset näkökohdat.

Päämäärinä teorian soveltaminen käytäntöön ja ammatillisen kielitaidon syventäminen

Kansainvälinen harjoittelu on erinomainen tapa testata ja syventää kansainvälistä osaamista. Siinä pääsee soveltamaan opinnoissa hankittua teoreettista tieto-taitoa, opettelemaan työelämätaitoja tiettyssä kulttuurissa ja syventämään sekä yleistä että ammatillista kielitaitoa. Monet työhön liittyvät asiat ovat hyvin kulttuurisidonnaisia – oli kyse sitten aikakäsityksestä, sosiaalisesta kanssakäymisestä, esimies-alaisuudesta, verkostojen merkityksestä, byrokratian asteesta tai käytännön asioista kuten työajoista, puhuttelusta, tervehtimisestä, titteleistä ja pukeutumisesta.

CIMOn järjestämissä harjoitteluissa ulkomailla on vähimmäisvaatimukset kielitaidolle. Silloin kun puhutaan

harjoittelusta kohdemaan organisaatioissa tai yrityksissä, Venäjälle lähteviltä vaaditaan venäjän kielen taitoa – taso riippuu kuitenkin harjoittelupaikasta. Venäjälle lähtijöitä on tarkoitus rohkaista käyttämään venäjää käytännössä, mutta toki myös auttaa syventämään venäjän kielen taitoa – sellaisten harjoittelijoiden kohdalla, joilla venäjän kielen taito on jo hyvä. Espanjankielisiin Latalaisen Amerikan maihin harjoitteluun lähdeittäessä vaaditaan vähintään keskitason espanjan kielen taitoa. Nykypäivänä tällaisten harjoittelijoiden löytäminen ei ole vaikeaa, sillä espanjan kielen suosion nousua huimasti viime vuosina myös taso on noussut vuosi vuodelta. Aasiaan suuntaavien on puolestaan osattava riittävän hyvin englantia, ja heille suositellaan myös Kiinassa mandariinikiinan ja Intiassa hindin opiskelemista. Osalla hakijoista onkin jo lähtiessään vähintään alkeistason taidot olemassa, erityisesti mandariinikiinasta.

Harjoittelujakson päämääränä kielitaidon osalta on siis syventää jo olemassa olevaa kielitaitoa, erityisesti ammatillista kielitaitoa, sekä tutustua erilaisiin alueellisiin tapoihin ja tottumuksiin. Muina päämäärinä on kehittää suhdetoiminta- ja viestintä- sekä kulttuurisidonnaisia taitoja yleisellä ja käytännön tasolla, tutustua paikalliseen työkuulttuuriin ja syventää ammatillista osaamista. Suomalaisharjoittelijat voivat myös edesauttaa paikallisen yhteiskunnan edelleen kehittymistä jakamalla omaa ammatillista osaamistaan paikallisesti. Samalla heihin tarttuu myös paikallista osaamista. Harjoittelun ongelmakohdaksi voidaan laskea se, että hyvin monissa maissa ja kulttuureissa opiskeluun liittyvä harjoittelu on melko tai aivan uusi asia. Näin joskus jopa harjoittelupaikan hankkiminen saattaa olla haasteellista, puhumattakaan siitä, että paikallinen työnantaja olisi perehtynyt tai sisäistänyt sen, mitä ulkomaisen harjoittelijan ottaminen vaatii työnantajalta.

Kauas ja vielä kauemmas, siis vieläkin rohkeammin kuin ennen

Ulkoeurooppalaiset kohteet ovat viime vuosina kiinnostaneet suomalaisharjoittelijoita yhä enemmän. Latalaisen Amerikan maat ovat olleet tasaisen suosittuja jo vuosien ajan, ja kiinnostus Aasian kohteisiin on kasvanut jatkuvasti. Myös Venäjän suosio on kasvanut hiukan. Erityisesti on ollut havaittavissa lisääntyvää kiinnostusta Venäjän kauko-kohteisiin. Pietari tuntuukin olevan osalle hakijoista jo ns. kotirintamaa. Samalla Pietariin hakeutuvat ainakin sellaiset, joilla on vielä suhteellisen vähän tuntumaa Venäjän kieleen tai kulttuuriin.

Kun CIMOn harjoittelijoilta kysyttiin, riittikö heidän kielitaitonsa työssä suoriutumiseen, noin 85 % vastasi englannin, espanjan tai venäjän taitonsa riittävän. Kysyttäessä harjoittelijoilta, miten he arvioisivat harjoittelumaansa, Kiinan, Intian, Venäjän tai Latalaisen Amerikan maiden kielen taitoaan, vastauksissa oli ymmärrettävästi hajontaa. Noin 15 % harjoittelijoista arvioi kielitaitonsa erinomaiseksi ja lähes 20 % hyväksi. Noin 30 % arvioi kielitaitonsa välttäväksi tai huonoksi. Ymmärrettävästi keskinkertaista alemmaksi kohdemaan kielen taitonsa arvioivat Kiinassa ja Intiassa harjoitelleet. Silti myös tästä joukosta löytyi muutamia sellaisia harjoittelijoita, jotka arvioivat kyseisen maan kielen taitonsa hyväksi tai jopa erinomaiseksi. CIMOn harjoitteluohjelmiin hakevilla espanjan kielen taidon taso näyttää viime vuosina nousseen. Hakijoiden joukkoon on toisaalta ilmestynyt entistä enemmän myös sellaisia hakijoita, jotka ovat hakemuksissa esitettyjen tietojen perusteella jo suuntautuneet tai vähintäänkin sitoutuneet hankkimaan esimerkiksi hyvän mandariinikiinan taidon.

Harjoittelussa olleilta kysyttiin myös, miksi he valitsivat juuri tämän maan harjoittelukohteeksensa. Valittavina kohteina olivat Venäjä, Kiina, Intia, Chile ja Argentiina sekä silloin vielä tarkasteltavassa harjoitteluohjelmassa mukana olleita Itä-, Keski- ja Etelä-Euroopan maita. Kiinan ja Intian kohdalla kerrottiin mm. että kulttuurisen ja kielellisen oppimisen takia haluttiin harjoitella nimenomaan paikallisessa organisaatiossa, ei suomalaisessa organisaatiossa ulkomailla. Intian kohdalla mainittiin myös syyksi se, että siellä voi harjoitella englanniksi. Kiinassa ja Intiassa yhtenä päämääränä on myös oppia ymmärtämään paikallisten tapaa puhua englantia. Osa harjoittelijoista oli suuntautunut opinnoissaan Aasiaan tai oleskellut jo aiemmin yhdessä tai parissa Aasian maassa, ja he halusivat laajentaa tai syventää erikoisosaamistaan tällä suunnalla. Ymmärrettävästi myös talouteen ja talousbuumiin liittyvät asiat vaikuttivat Kiinan ja Intian

kohdalla, erityisesti silloin kuin puhuttiin harjoittelusta yksityisellä sektorilla.

Latinalaisen Amerikan kohdalla valintakriteereinä olivat suhteellisen turvallinen kohdema (Chile), halu oppia ymmärtämään Latinalaisessa Amerikassa puhuttua espanjaa, halu edesauttaa Latinalaisen Amerikan maita kehittämään harjoittelemalla esimerkiksi alkuperäiskansojen tai ympäristöasioiden parissa (Chile ja Argentiina) sekä halu oppia lisää jostakin tietystä erityisalasta, kuten metsäalasta, ja tuoda mukanaan Suomeen tälle alalle lisää osaamista (Chile).

Venäjän kohdalla haluttiin parantaa omaa kieli- ja kulttuuriosaamista. Monen tarkoituksena oli parantaa nimenomaan käytännön kielitaitoa – venäläistä kulttuuria tai työkulttuuria ei voi oppia pelkästään luokkahuoneessa istumalla. Haluttiin myös solmia entistä enemmän yhteyksiä venäläisiin. Osa harjoittelijoista oli erikoistunut opinnoissaan itäiseen Eurooppaan tai Venäjään ja halusi hankkia lisää käytännön kokemuksia ja tietotaitoa kyseisiltä suunnilta. Lisäksi harjoitteluhakemuksista on viime vuosina ollut huomattavissa, että entistä suurempi osa Venäjälle hakevista haluaa harjoitella myös muualla kuin Pietarissa. Yleisesti ottaen harjoittelijat etsivät eksoottisia kokemuksia ja uskalletaan hakeutua kaukaisempiin ja kulttuurisesti haastavimpiin kohteisiin kuin aiemmin. Itäisen Euroopan kohdalla hakijoiden kiinnostusta herättivät kyseisen alueen EU-siirtymäjän yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset.

Keskisen ja eteläisen Euroopan harjoittelukohteista Sveitsiin hakeuduttiin mm. siksi, että siellä on mahdollista tutustua samalla niin saksalaiseen, ranskalaiseen kuin italialaiseenkin kulttuuriin. Syynä oli myös se, että Sveitsi ei ole sijainnistaan huolimatta EU-maa. Saksankielisten harjoittelukohteiden valikoimasta haluttiin myös valita jokin hiukan erilainen kohde. Espanjassa harjoittelun syiksi mainittiin mm. halu parantaa espanjan kielen taitoa ja tutustua syvemmin espanjalaiseen kulttuuriin ja Espanjan eri alueisiin, kuten Kataloniaan ja sen paikalliskieleen katalaaniin. Yksi harjoittelijoista totesi myös: ”Hakeudu in Espanjaan, koska se on halpa, lämmin, sain CIMOlta hyvän apurahan ja tarvitsin harjoittelujakson.”

Ulkomailla eläminen ja työskenteleminen tuntuivat kiinnostavan monia harjoittelijoita myös jatkossa, sillä noin kolmasosa oli mahdollisesti kiinnostunut palaamaan myöhemmin töihin samaan maahan tai samalle mantereelle, jossa harjoittelunsa aiemmin oli suorittanut.

Riittääkö englantia?

Vuosien varrella käytännön kokemukseni ovat osoittaneet monta kertaa, kuinka kulttuurien tuntemus ja kielten osaaminen avaavat monia ovia. Kansainvälisessä yhteistyössä saavutetaan enemmän perehtymällä yhteistyökumppanin kulttuuriin ja toimintatapoihin. On hyvä pystyä kommunikoimaan yhteistyökumppaninsa kielellä. Vähintäänkin on hyvä osata viestiä yhteistyökumppanin mielellä ja ymmärtää, miksi ihminen toimii jollakin tietyllä kulttuurisella tavalla.

Englanti on nykyisin kansainvälistymisen edellytys ja sillä pärjää monessa paikassa. Lähtökohtaisesti on hyvä olla jokin yhteinen kieli. Silti englannin lisäksi voisi olla hyvä osata jotain toista tai jopa kolmatta vierasta kieltä. Mutta olisiko monikielisyystä nykyisin kilpailuvaltiksi? Mielestäni kyllä, kun englantia osaa nykyisin käytännössä hyvin moni. Ja vähintäänkin monikielisyys mahdollistaa monia asioita ja rikastuttaa elämää. Entä riittääkö ihastusta maailmalla aiheuttaneita kielitaitoisia suomalaisharjoittelijoita tulevaisuudessakin? Haluan uskoa, että kasvava elämäntapakansainvälistyjien joukko haluaa oppia kieliä, oli sitten kyse harjoittelusta, opiskelusta, vapaaehtois- tai palkkatyöstä ulkomailla. Kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ja verkostojaan kannattaa kasvattaa ja vaalia.

Kirjoittaja on vastaava asiantuntija Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMOssa.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimiva asiantuntija- ja palveluorganisaatio, joka edistää kansainvälistä vuorovaikutusta koulutuksen, työelämän ja kulttuurin alueilla sekä nuorison keskuudessa. CIMO hallinnoi ja toimeenpanee erilaisia vaihto- ja apurahaohjelmia ja vastaa Euroopan unionin koulutus- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimeenpanosta sekä Kulttuuri- ja Kansalaisten Eurooppa -ohjelmien tiedottamisesta. Lisäksi CIMO edistää Suomen kielen ja kulttuurin opetusta ulkomaisissa yliopistoissa.

Katso myös:

www.cimo.fi

www.maailmalle.net

trainet.wikispaces.com TraiNet, kansallinen kansainvälisen harjoittelun verkosto. Pyynnöt verkoston jäseneksi liittymisestä: jaana.mutanen(at)cimo.fi